

ȚĂRÂNIMEA DIN ROMÂNIA ȘI UNIREA TRANSILVANIEI (AUGUST 1914—AUGUST 1916)

de IOAN SCURTU

Există în istoria fiecărui popor evenimente a căror importanță nu numai că nu scade odată cu scurgerea anilor, dar, din contră, timpul le adaugă noi valențe. Un asemenea eveniment este în istoria românilor actul de la 1 decembrie 1918, care a consemnat încheierea procesului de formare a statului național unitar român.

Unirea Transilvaniei cu România, act profund democratic, a reprezentat împlinirea unuia dintre cele mai scumpe idealuri ale poporului nostru de pe ambele versante ale Carpaților. Unirea nu a fost rodul unor aranjamente diplomatice, nici al acțiunii unui număr restrâns de persoane, ci a fost opera întregului popor român. Țărâtimea, care constituia covârșitoarea majoritate a națiunii noastre, a adus o contribuție de neprețuit la făurirea statului unitar român. De aceea ne propunem să prezentăm în cele ce urmează atitudinea țărânimii din România — în anii neutralității — față de unirea Transilvaniei.

În anul 1914, anul dezlănțuirii primului război mondial, situația politică din România era deosebit de dinamică. Ascuțirea contradicțiilor sociale din lumea satelor, teama claselor dominante de o nouă răscăladă de mari proporții, precum și dorința burgheziei de a-și întări propriile poziții au determinat Partidul Liberal să promită, în septembrie 1913, înfăptuirea imediată a reformei agrare și a celei electorale. Venit la guvern în ianuarie 1914, Partidul Liberal a organizat în grabă alegeri; noul parlament s-a declarat la 22 aprilie 1914 pentru revizuirea Constituției. După noi alegeri, Adunarea Constituantă a hotărât la 5 iunie 1914 crearea unor comisii parlamentare pentru elaborarea proiectelor de reformă care să fie aduse spre dezbatere în sesiunea din noiembrie 1914. În jurul reformelor promise se desfășura o acerbă luptă politică: în timp ce liberalii anunțau exproprierea proprietăților particulare de peste 1000 ha și acordarea colegiului unic, forțele democratice — în frunte cu socialiștii — se pronunțau pentru o expro-

priere radicală și pentru vot universal, iar Partidul Conservator se opunea cu îndârjire oricăror reforme care ar fi atins baza economică și politică a moșierimii¹.

Lupta politică cunoștea o intensitate crescîndă cînd, în iulie 1914, a izbucnit războiul mondial dezlănțuit de marile puteri imperia-liste.

Pe primul plan al vieții politice va trece chestiunea atitudinii Ro-mâniei față de taberele în conflict², reformele promise fiind lăsate pe plan secundar. La 3 august 1914, Consiliul de Coroană a proclamat neutralitatea României, dar majoritatea oamenilor politici n-au consi-derat hotărîrea luată ca definitivă. S-a declanșat astfel o înverșunată luptă între partizanii neutralității, cei care militau pentru intrarea Ro-mâniei alături de Puterile Centrale și cei care cereau războiul alături de Antantă, fiecare susținînd, în fond, o altă cale de realizare a desă-vîrșirii unității de stat.

La redeschiderea parlamentului, în noiembrie 1914, problema re-formelor a fost scoasă de pe ordinea de zi. Președintele Consiliului de Miniștri, Ion I. C. Brătianu, a spus: „Domnilor deputați, situațiunea **Internațională** ne-a impus amînarea reformelor pentru a căror înfăptu-**ire ați** fost aleși... Țara are nevoie de unirea sufletească a tuturor fiilor săi”³. Clasele dominante au ajuns astfel la un nou compromis în defa-voarea țărănimii.

În perioada neutralității, august 1914 — august 1916, situația ță-rănimii s-a înrăutățit considerabil: rechizițiile masive⁴ au dezorganizat multe gospodării țărănești, iar desele concentrări le-au lipsit de prin-cipalele brațe de muncă⁵. Ca urmare a intensificării exploatații și a agravării situației materiale a țărănimii, în anii neutralității se înregis-trează numeroase manifestări de nemulțumire, care uneori îmbrăcau forme violente⁶.

¹ *Relații agrare și mișcări țărănești în România*, Editura politică, București, 1967, p. 156—164.

² C. Bacalbașa, *Bucureștii de altă dată*, vol. IV, București, 1933, p. 149.

³ *Dezbaterile Adunării Deputaților*, nr. 7, ședința din 3 decembrie 1914, p. 16.

⁴ *Arh. ist. centr. a st., fond. Minist. de Int.*, dos. 13/1915, f. 25; *Adevărul*, XXVIII (1915), nr. 10039 din 22 februarie; *Epoca*, XXII (1916), nr. 151 din 2 iunie.

⁵ *Situația clasei muncitoare din România, 1914—1944*, Edit. politică, Bucu-rești, 1966, p. 19.

⁶ Vezi M. Iosa, *Acțiuni țărănești în România în perioada 1907—1917*, în *Studii*, 1962, nr. 1.

Țăranii cereau pământ⁷, înfăptuirea imediată a reformelor promise⁸, protestau împotriva abuzurilor autorităților⁹, moșierilor și arendașilor¹⁰. De asemenea, țărănimea s-a ridicat împotriva favoritismelor la concentrări și rechiziții¹¹, a speculei cu cereale¹², pentru asigurarea hranei familiilor concentraților¹³. Deși lupta de clasă a țărânimii a continuat să se manifeste în perioada neutralității, comparativ cu anii anteriori, aceasta a scăzut în intensitate. Faptul se datora activității organelor Ministerului de Interne, deselor încorporări ce aveau loc, precum și concentrării atenției țărânimii asupra chestiunii privind atitudinea României față de grupările imperialiste în război.

Războiul se desfășura la granițele țării și din moment în moment România putea fi atrasă în marea conflagrație. Țărănimea manifesta un mare interes față de desfășurarea evenimentelor, urmărea cu înfrigurare lupta dintre grupările politice din țară în legătură cu atitudinea pe care trebuia s-o ia România, își exprima deschis dorința de a contribui la unirea Transilvaniei cu țara. Considerabila creștere a numărului caselor de citire din sate și a celor care le frecventau¹⁴, asiduitatea cu care țăranii urmăreau presa, precum și receptivitatea față de orice știre privind desfășurarea războiului și atitudinea factorilor politici din Ro-

⁷ *Lumina satelor*, Ploiești, I (1914), nr. 3 din 16 noiembrie; *Dezbaterile Adunării Deputaților*, nr. 31 din 10 februarie 1915, p. 285 (petiția țăranilor din satele Lucăcești, Valea-Arinilor, Tazlău-Poduri, Străjești, Gîrlele-Proznoști și Scorțeni, județul Bacău); nr. 13, ședința din 18 decembrie 1914, p. 51 (memoriul țăranilor din comuna Bîrsănești, județul Botoșani).

⁸ *Ce spune țara*, în *Adevărul*, XXVII (1914), nr. 9884 din 17 septembrie; Badea Gheorghe, *Războiul și improprietățile*, în *Lumina satelor*, Ploiești, I (1914), nr. 1 din 20—26 octombrie; O. Băltărețu, *N-am uitat reformele*, în *Liga Deșteptarea*, II (1914), nr. 46—47 din 17—24 august.

⁹ *Nedreptate și primejdie*, în *Dumineca poporului*, II (1916), nr. 18 din 10 ianuarie; Gh. I. Maxen, *Cum se împart ajutoarele familiilor concentraților*, în *Lumina poporului*, Buzău, I (1916), nr. 5 din 21 februarie; *Administrația la sate*, în *Adevărul*, XXVIII (1915), nr. 10004 din 18 ianuarie.

¹⁰ *Pământurile țăranilor încălcate*, în *Adevărul*, XXVIII (1915), nr. 10112 din 9 mai; *Revolta unor muncitori agricoli*, *Ibidem*, 1914, nr. 9856 din 20 august.

¹¹ Ion Popescu, *Adevăratul patriotism. Glasuri de la țară*, în *Viitorul*, VIII (1915), nr. 2494 din 21 ianuarie; Ioan I. Oană, *Scrisori de la sate*, în *Vestitorul satelor*, Fălticeni, V (1916), nr. 7 din 14 februarie.

¹² Al. Vălescu, *Mîșcarea speculatorilor de cereale*, în *Gazeta țăranilor*, Mușătești (Argeș), XXIV (1916), nr. 21 din 22 mai; *Pentru apărarea sâtenilor*, în *Albina*, XVII (1914), nr. 45—46 din 3—10 august; *Țăranii agricultori sînt speculați*, în *Viitorul*, VII (1914), nr. 2325 din 1 august; *Contrabandele din județul Suceava*, în *Epoca*, XXII (1915), nr. 164 din 17 iunie; *Agitația din Piatra Neamț*, în *Adevărul*, XXVIII (1915), nr. 10022 din 5 februarie.

¹³ *Arh. ist. centr. a st., fond. Min. de Int. dos. 12/1915, f. 366*; N. Iorga, *Lipsa de porumb*, în *Neamul românesc pentru popor*, V (1915), nr. 8—9 din 8 martie; Constantin Mille, *Porumb țăranilor!*, în *Adevărul*, XXVIII (1915), nr. 10050 din 5 martie.

¹⁴ N. Iorga, *Casele de citire*, în *Neamul românesc pentru popor*, VI (1916), nr. 12 din 20 martie.

mânia, demonstrează din plin faptul că țărănimea lua parte la marile probleme ce se ridicau în fața țării, a întregii națiuni¹⁵. Neavînd un partid politic propriu, țărănimea din România n-a putut să-și exprime într-un cadru organizat poziția față de unirea Transilvaniei cu țara. Acest fapt explică într-o măsură de ce istoricii — care au abordat cu lux de amănunte activitatea diferitelor grupări ale burgheziei și moșierimii — au tratat extrem de sumar, sau pur și simplu au ocolit prezentarea poziției țărănimii în anii neutralității față de desăvîrșirea unității de stat. Faptele arată că, animată de un puternic patriotism, țărănimea și-a exprimat plenar hotărîrea de nestrămutat de a contribui la unirea Transilvaniei cu România. Asupra formelor concrete de înfăptuire a acestui act existau mai multe orientări.

Deoarece țărănimea din România nu era o clasă omogenă, unitară, ci era împărțită în pături cu interese specifice, se constată în rîndul acesteia orientări politice de diferite nuanțe. Fără îndoială că un rol important în exprimarea unor anumite opinii l-a avut intensă propagandă a grupărilor politice organizate.

Adepții neutralității, ai alianței militare cu Puterile Centrale sau ai luptei alături de Antantă, conștienți de forța potențială pe care o reprezenta țărănimea într-un eventual război¹⁶, au desfășurat o vie propagandă de cîștigare a acesteia.

O laborioasă activitate propagandistică a desfășurat în anii neutralității Partidului Social-Democrat. „Socialiștii români doreau fierbinte eliberarea regiunilor românești aflate sub dominație străină și făurirea statului național unitar”¹⁷, dar văzînd pericolul pe care ambele tabere imperialiste îl constituiau pentru țara noastră, se pronunțau pentru o politică de neutralitate¹⁸.

Adresîndu-se țărănimii prin presă și broșuri¹⁹, desfășurînd o intensă propagandă printre sătenii concentrați, Partidul Social-Democrat mobiliza masele la lupta împotriva antrenării României în războiul imperialist, pentru îmbunătățirea condițiilor de viață, și mai ales pentru înfăptuirea imediată a reformei agrare²⁰. Stimulați de o asemenea propagandă, unii țărani — mai ales cei care locuiau în preajma centrelor industriale, sau care lucrau ca sezonieri în diferite întreprinderi urbane — au participat la întruniri socialiste antirăzboinice²¹, au scris articole prin care se pronunțau împotriva participării României la război,

¹⁵ D. Furtună, *Ce zic satele*, *Ibidem*, nr. 24 din 21 iunie.

¹⁶ Din cei 7.234.919 locuitori ai României, 5.904.784 erau țărani (*Populația României*, în *Liga Deșteptarea*, III (1914), nr. 3 din 19 octombrie).

¹⁷ Georgeta Tudoran, *13 iunie 1916*, Editura politică, București, 1966, p. 9.

¹⁸ C. Dobrogeanu-Gherea, *Război și neutralitate*, București, 1914.

¹⁹ *Dezbaterile Adunării Deputaților*, ședința din 19 noiembrie 1915, p. 9.

²⁰ *Relații agrare și mișcări țărănești în România*, p. 189.

²¹ *Lupta*, din 24 iunie 1916.

oereau înfăptuirea imediată a reformelor promise, pe care — spuneau ei — „noi nu le-am uitat”²².

Oamenii politici burghezi, care organizau în orașe zeci și zeci de întruniri, au evitat ținerea unor astfel de acțiuni și la sate, deoarece, așa cum sesiza un contemporan, se temeau „să nu fie bănuți de idei înaintate, care i-ar îndepărta de portofoliul ministerial”²³. Principala formă de propagandă la sate a constituit-o răspindirea ziarelor, gazetelor și broșurilor. Au apărut în această perioadă zeci de gazete și broșuri care erau larg difuzate în rîndurile țărănimii²⁴.

Partidul și guvernul liberal îndemneau pe țărani „să aștepte cu sînge rece desfășurarea evenimentelor”²⁵, să aibă deplină încredere în guvern și să nu urmeze pe cei care propagau intrarea României în război²⁶. Pentru a demonstra că se bucură de sprijinul țărănimii, presa liberală a publicat cîteva articole prin care susținea că țărăimea ascultă numai de ce o „zice stăpînirea”²⁷ și va merge în război alături de cine va hotărî regele și guvernul²⁸.

Preocupat să nu afecteze susceptibilitatea marilor puteri cu privire la atitudinea guvernului României față de taberele în conflict, Partidul Liberal n-a desfășurat o propagandă activă în rîndul țărănimii. Prin aceasta, a lăsat teren de manifestare pentru cele două grupări: progermană și filoantantistă.

Deosebit de intensă s-a dovedit a fi propaganda progermană la sate. Întreținută cu fonduri de legațiile austriacă și germană din București, această propagandă se făcea prin ziare de mare tiraj ca *Ziua*, *Minerva*, *Seara*, precum și prin numeroase broșuri care erau trimise pe adresa preoților, învățătorilor, președinților de bănci populare spre a fi împărțite gratuit la țărani²⁹. Aceste materiale încercau să convingă pe țărani că principalul pericol pentru țara noastră era politica expansionistă a Rusiei țariste și că România își putea desăvîrși unitatea de stat numai luptînd alături de Germania³⁰.

O asemenea propagandă n-a prins în rîndurile țărănimii. Alianța cu Germania însemna în mintea țăranilor prietenia cu Austro-Ungaria,

²² *Ibidem*, din 8 februarie 1915.

²³ *Tribuna*, I (1915), nr. 33 din 1 noiembrie.

²⁴ *Ploae de gazete*, în *Vestitorul satelor*, Fălticeni, IV (1915), nr. 10 din 1 august.

²⁵ *Arh. ist. centr. a st., fond. Min. de Int.*, dos. 59/1914 (nepaginat).

²⁶ *Opinia publică să fie liniștită*, în *Viitorul*, VII (1914), nr. 2303 din 29 august.

²⁷ *Oportunitatea curentelor populare*, *Ibidem*, nr. 2373 din 29 august.

²⁸ *Viitorul*, VIII (1915), nr. 2645 din 24 iunie.

²⁹ St. Bosie, *Propaganda germană în țară*, în *Epoca*, XXII (1915), nr. 185 din 8 iulie; *Propaganda la sate*, în *Adevărul*, XXVII (1914), nr. 9360 din 8 noiembrie.

³⁰ Vezi Radu Rosetti, *Acțiunea politicii rusești în țările române povestită de organele oficiale franceze*, București, 1914.

asupritoarea românilor din Transilvania³¹. Documentele vremii înregistrează numeroase cazuri când presa și broșurile de propagandă progermană erau refuzate de cei pe adresa cărora erau expediate³².

De asemenea, extrem de puțini au fost țărani care, ademeniți de premiile mari în bani ce se acordau, au acceptat să facă declarații sau să scrie articole în favoarea intrării României în război alături de Puterile Centrale³³. Broșura *Vox populi*, editată în 1915 de ziarul *Ziua*, deși pretindea că cuprinde părerile țăranilor, preoților și învățătorilor privitoare la război, nu a putut cita nici măcar un nume, ceea ce ne face să credem că ea a fost scrisă de redactorii respectivului ziar³⁴. De altfel, așa cum arăta un deputat, din cele 214 broșuri de propagandă progermană editate până în ianuarie 1916, numai 7 erau semnate, restul fiind anonime³⁵, întrucât susținătorii intrării României în război alături de Puterile Centrale nu aveau curajul să apară deschis în fața opiniei publice³⁶.

Sentimentul general al opiniei publice, inclusiv al țăranimii, era pentru eliberarea românilor din Transilvania. Acest sentiment a fost stimulat de gruparea antantistă, care cerea desăvîrșirea unității de stat a României prin lupta alături de Franța și Rusia. Preocupați de a „ține sus conștiința națională”³⁷, antantiștii au desfășurat o vie propagandă în rîndul țăranimii. Ziare ca *Epoca*, *Adevărul*, *Tribuna*, *Neamul românesc* au fost larg răspîndite la sate. Liga pentru unitatea națională a tuturor românilor a difuzat în 1915 o broșură scrisă de N. Iorga și O. Goga³⁸ cu titlul *Cuvinte către poporul românesc al satelor României*, prin care se evidenția, pe baza argumentelor istorice, necesitatea luptei pentru unirea Transilvaniei cu țara³⁹. De asemenea, N. Iorga a tipărit în 1915 „pentru sătenii și ostașii României” istoria lui Mihai Viteazul cu scopul mărturisit de a reînvia în ochii contemporanilor imaginea celui care pentru prima dată a realizat statul unitar român și a-i mobiliza în lupta pentru unirea Transilvaniei cu țara⁴⁰. Propaganda grupării antantiste, numită și politica „instinctului național”⁴¹, s-a bucurat de o mare aderență în rîndul țăranimii. Prin numeroase scrisori

³¹ Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României. 1916—1919*, vol. I, Ed. II-a, București, p. 151.

³² *Propaganda nemțească la sate*, în *Epoca*, XXII (1915), nr. 305 din 5 noiembrie; *Adevărul*, XXVII (1914), nr. 9360 din 8 noiembrie.

³³ *Spionii la sate*, în *Epoca*, XXII (1915), nr. 87 din 1 aprilie.

³⁴ *Vezi Vox populi*, București, (1915).

³⁵ Victor Ionescu, *Propaganda germană în România*, București, 1916, p. 5.

³⁶ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 151.

³⁷ C. Xenii, *Take Ionescu*, (1932), p. 290.

³⁸ *Tribuna*, I (1915), nr. 2 din 27 martie.

³⁹ *Cuvinte către poporul românesc al satelor României din partea Ligii Culturale*, București, 1915.

⁴⁰ Barbu Teodorescu, *Nicolae Iorga*, Edit. Tineretului, (1968), p. 238.

⁴¹ C. Xenii, *op. cit.*, p. 290.

și declarații țărani își exprimau hotărîrea de a contribui la unirea Transilvaniei cu România.

Faptele mărețe din istoria neamului constituiau pentru țărănime un imbold și un exemplu mobilizator. Amintirea unirii statale realizate de Mihai Viteazul răsuna în mintea țăranilor ca o chemare spre împlinirea definitivă a acestei aspirații naționale⁴². „Vom face să se scrie de noi în cărți, cum s-a scris de Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare”⁴³, spunea un sătean din comuna Lecca, județul Bacău.

Evenimentele mai recente, și în primul rînd războiul de independență, erau evocate adesea de țărani: „părinții noștri s-au luptat la 1877 și ne-au lăsat o țară liberă... Tot așa trebuie să ne luptăm și noi acum, ca să scăpăm pe frații noștri de peste munți”⁴⁴.

Dincolo de influența pe care a putut-o dobîndi propaganda unei grupări sau alteia, cert este că, animată de un puternic patriotism, țărănimea era gata să înfrunte orice greutăți și să suporte orice sacrificii pentru realizarea idealului național. Așa cum scria o gazetă țărănistă, acest ideal „se confundă cu Ardealul”⁴⁵. Mai presus de forma concretă și alături de cine, țărănimea pune idealul însuși al desăvîrșirii unității de stat a României.

În cultivarea dragostei față de trecutul glorios al poporului nostru, în dezvoltarea sentimentelor patriotice ale țărănimii și în stimularea hotărîrii sale de a-și aduce contribuția la unirea Transilvaniei cu România un rol de seamă l-au avut intelectualii satelor. Trăind în mijlocul țăranilor, provenind adesea din rîndul acestora, cunoscîndu-le îndeaproape păsurile și idealurile, intelectualii satelor exprimau în fapt însăși sentimentele țărănimii. Prin gazetele țărăniste pe care le întemeiau și scriau, prin conferințe la casele de sfat și cetire, prin discuții cu țăranii, învățătorii și preoții cultivau înaltele sentimente patriotice. Președintele Asociației învățătorilor și învățătoarelor din România scria cu mîndrie în 1915 că intelectualii satelor au militat pentru împlinirea „idealului național”⁴⁶.

Țărănimea nu s-a lăsat antrenată în polemica dintre grupările politice și asista adesea la luptele dintre taberele antantistă, fioger-mană și neutrală cu un sentiment de amărăciune. Numeroase documente atestă faptul că țăranii doreau ca oameni politici să nu se mai învrăjbească între ei, ci să lucreze împreună pentru înfăptuirea idealului național. Deosebit de semnificativă ni se pare declarația unui

⁴² T. Spiridon, *În pragul războiului*, în *Vremea nouă*, V (1915), nr. 8 din aprilie-mai.

⁴³ *Ce spune țara*, în *Adevărul*, XXVII (1914), nr. 9884 din 17 septembrie.

⁴⁴ Oprea Băltărețu, *Ce vorbesc sătenii de la biserică spre casă*, în *Neamul românesc pentru popor*, IV (1914), nr. 37 din 5 octombrie.

⁴⁵ *Vremea nouă*, V (1915), nr. 3 din noiembrie.

⁴⁶ *Vremea nouă*, V (1915), nr. 5, 6, 7 din ianuarie-februarie-martie.

țăran din comuna Ghidiciu (județul Dolj): „Fie oricum, cu sau fără singe, numai frații să ni-i luăm”⁴⁷. Așadar, războiul nu era un scop, ci un mijloc posibil de desăvârșire a unității de stat a României.

Țărănimea era conștientă de faptul că participarea la război cerea mari jertfe. Gazetele țărăniste consemnează numeroase declarații și scrisori ale țăranilor în care aceștia își arătau hotărîrea de a nu precupeți nimic, nici chiar viața, pentru a realiza visul național. Țărănii declarau că „prețul singelui pe care-l vom vărsa” va fi Ardealul⁴⁸.

Speranța unui trai mai bun, dorința înfăptuirii neîntîrziate a reformei agrare este o caracteristică a stării de spirit a țăranimii din România în perioada neutralității. Un țăran din județul Bacău cerea „să se împartă pămînturile imediat”, deoarece „altfel ar fi cînd ar pleca țăranul și și-ar îmbărbăta nevasta și copiii că el dacă s-o prăpădii... ai lui vor trăi o viață mai ușoară”⁴⁹. Dar guvernul liberal a sacrificat interesele milioaneilor de țărani în favoarea celor câteva mii de mari proprietari agricoli. Cu toate acestea, dînd dovadă de un înalt spirit de sacrificiu și de un admirabil sentiment patriotic, țărănimea n-a condiționat participarea sa la lupta pentru unirea Transilvaniei cu România de înfăptuirea reformei agrare. În acest sens ni se pare deosebit de semnificativă mărturisirea aceluiași sătean din județul Bacău: „și așa, dacă nu se va face nimic pentru noi, nu vom da îndărăt”⁵⁰. Animată de asemenea sentimente, țărănimea a răspuns cu promptitudine la concentrările ordonate de guvern.

Generalul Alexandru Averescu nota în memoriile sale: „Toți soldații chemați la concentrare în timpul neutralității cîntau: „Ardealul” și «Pe-al nostru steag»⁵¹.

N. Iorga relatează în gazeta sa pentru țărănime următorul fapt: Un ofițer adună soldații și le spuse că a venit un ordin de sus că „Cine se sfieste să meargă la război să rămîie acasă, la altă slujbă. Poate se simte vreunul mai slab, poate are greutăți... și apoi războiul e un lucru grozav; numai suferință și încordare, iar la capăt, pentru mulți moartea în dureri. Cine nu vrea să meargă, e slobod să iasă în față: nimeni nu-l va ține de rău... A spus o dată, a spus de două ori... A așteptat... Fețele flăcăilor au încremenit pe gînduri și brazde adînci s-au săpat pe fruntea lor tinăra. Și n-a ieșit — nimeni”⁵².

⁴⁷ *Liga Deșteptarea*, III (1915), nr. 36 din 7 iunie.

⁴⁸ *Vestitorul satelor*, Fălticeni, IV (1915), nr. 16 din 15 noiembrie.

⁴⁹ *Adevărul*, XXVII (1914), nr. 9884 din 17 septembrie.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ Al. Averescu, *Notițe zilnice din război, 1914—1918*, București, 1938, p. 4.

⁵² N. Iorga, *Vreau toți*, în *Neamul românesc pentru popor*, V (1915), nr. 50 din 20 decembrie.

Acest exemplu evidențiază, credem, din plin sentimentele înalte ce animau țărănimea României în anii neutralității, ani în care lozincă „Vrem Ardealul” însuflețea opinia publică din țară⁵³.

Deși starea materială a țăranilor — și așa destul de grea — s-a înrăutățit continuu în anii neutralității, aceasta și-a adus contribuția voluntară la stringerea de materiale pentru armată⁵⁴. Iată doar câteva dovezi concrete: sătenii din comuna Slobozia-Conachi (județul Covurlui) au strins pentru armată 3 perechi pantaloni, 2 cămăși, 13 șervete etc.⁵⁵. Cei din comuna Rogojeni (același județ) au donat 13 perine de puf, 58 prosoape, 26 șervete, 2 cămăși de pînză, 1 cearșaf, 2 perechi de ciorapi etc.⁵⁶. Țăranii din comuna Buzoiești (județul Argeș) au predat „Crucii roșii” 171 prosoape, 7 perechi ciorapi, 9 cămăși etc.⁵⁷. Contribuția țăranimii, apreciabilă din punct de vedere material, are în același timp semnificația spiritului de sacrificiu, al dăruirii cu care țărănimea contribuia la pregătirea operei de unire a Transilvaniei cu România.

În mintea țăranimii, ca și a celorlalte categorii de oameni ai muncii, înfăptuirea dezideratului național era „indisolubilă legată de înfăptuirea unor reforme radicale în viața social-economică și politică a țării”⁵⁸, care să ducă la îmbunătățirea vieții sale. Octav Tăslăuanu, care a cunoscut îndeaproape starea de spirit din anii neutralității, scria: „țăranii din vechiul regat parcă presimțeau că, deodată cu libertatea Ardealului, li se va îmbunătăți și lor soarta”⁶⁰.

Viața îi învățase pe țărani că numai prin luptă își puteau impune propriile revendicări. Ei își exprimau convingerea că după război vom putea „să vorbim și noi”⁶¹, indiferent de opoziția claselor stăpînitoare. Un sătean din județul Prahova spunea clar: „Cei ce vor mări țara și neamul, vor avea și datoria și puterea să curețe de pe binecuvîntatul pămînt românesc toată neghina și pălămida care le sugrumă de veacuri în șir viața”⁶².

⁵³ Mircea Vulcănescu, *Războiul pentru întregirea neamului*, în *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938, p. 885.

⁵⁴ *Arh. ist. centr. a st., fond Min. de Int.*, dos. 13/1915, f. 35.

⁵⁵ *Liga Deșteptarea*, III (1915), nr. 27 din 5 aprilie.

⁵⁶ *Ibidem*, nr. 40—41 din 5—12 iulie.

⁵⁷ *Arh. ist. centr. a st., fond. Min. de Int.*, dos. 12/1915, f. 349.

⁵⁸ Ștefan Mușat, *Eroicele bătălii desfășurate de armata română în vara anului 1917*, în *Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.*, 1967, nr. 3, p. 4.

⁵⁹ *Țăranii și intrarea în acțiune*, în *Adevărul*, XXVII (1914), nr. 9940 din 12 noiembrie.

⁶⁰ O. Tăslăuanu, *Sub flamurile naționale*, vol. I, Sighișoara, (1939), p. 20.

⁶¹ D. Furtună, *Ce zic satele*, în *Neamul românesc pentru popor*, V (1915), nr. 24 din 21 iunie.

⁶² Badea Gheorghe, *Războiul și improprietățile*, în *Lumina satelor*, Ploiești, I (1914), nr. 1 din 20—26 octombrie.

Aceasta era în linii generale poziția țărănimii față de unirea Transilvaniei cu România, când la 14/27 august 1916 a sunat goarna mobilizării. După doi ani de neutralitate, România intra în război alături de Antantă care, prin tratatul din 4/17 august 1916⁶³, promitea „satisfacerea dezideratului național”.

Populația Transilvaniei a primit pe ostașii României ca pe niște eliberatori. Dar, după unele succese vremelnice, trupele române au fost silit să se retragă. A urmat o perioadă grea, de mari sacrificii materiale și umane. Trupele inamice au ocupat aproape două treimi din teritoriul României, punând în grav pericol însăși existența statului român independent. Într-un suprem efort, armata română a reușit — prin strălucitele victorii de la Mărăști, Oituz și Mărășești — să pună capăt tentativei germane de zdrobire a României.

În anul 1918, ca urmare a înfringerii Puterilor Centrale, a victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și a prăbușirii Imperiului Austro-Ungar sub loviturile luptei de eliberare națională a popoarelor oprimite, s-au creat condițiile desăvârșirii unității statului român. La 1 decembrie 1918 populația română din Transilvania a hotărât Unirea acestui străvechi teritoriu românesc cu patria mamă. Actul Unirii a fost aclamat la Alba-Iulia de peste 100.000 oameni — dintre care, fără îndoială, majoritatea erau țărani. Vestea Unirii a fost primită cu un viu entuziasm de populația de dincoace de Carpați. Astfel, țărănimea, alături de întregul nostru popor, a avut satisfacția de a fi văzut împlinit visul secular al Unirii Transilvaniei cu România.

THE ROMANIAN PEASANTRY AND THE UNIFICATION OF TRANSYLVANIA WITH ROMANIA

SUMMARY

The creation of the national unitary state was a result of the struggle waged by the whole Romanian people, from the both sides of the Carpathians. The peasantry, which constituted the overwhelming majority of the Romanian popu-

⁶³ C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. VIII, p. 1210—1211.

lation, was animated in the years of neutrality by a powerful wish tot bring their contribution tot the achievement of this national ideal.

Any analysis of the documents from the period of August, 1914 — August, 1916, leads us to the conclusion that the peasantry — animated by a strong patriotism — have expressed in various forms their determination to contribute, with any sacrifices, to the union of Transylvania with Romania. This attitude was expressed through declarations and letters, through prompt answer to the concentrations, through their contribution to collect materials for the army, through the enthusiasm with which they answered to the mobilization.

At the end of the war, the peasantry, together with the whole people, had the satisfaction to see achieved the secular dream of the union of Transylvania with Romania.
